

FÁBIÁN ISTVÁN: ÍZLÉS ÉS IRODALOM

Egy nagyrész elfelejtett, jelentékeny irodalomtörténész emlékezetét ébreszti Tüskés Tibor, aki folytatva fontos leletmentő tevékenységét, alapos válogatásban idézi Fábián István életművét. A tanulmányok írója tulajdonképpen az esszéírók csoportjának tagja volt, tevékenységének súlya és visszhangja nem mérhető Szerb Antaléhoz vagy Halász Gáboréhoz, ám ne feledjük, hogy ebben a generációban igazi, nagyhatású tudósok is jelen voltak, s Fábián Istvánt fenntartás nélkül sorolhatjuk közéjük. „Önálló irodalomtörténeti eredményei nem a szintézisteremtésben, a korszakokat átölelő vizsgálódásokban vannak, hanem a részletkutatásban” — írja megvilágító utószavában Tüskés Tibor, s abban is igaza van, hogy Fábián István írásait elsősorban megbízhatóság és alaposág jellemzi. Ha jól belegondolunk, az esszéírók, Szerb Antal kivételével, nem teremtettek szintézist, de számtalan írásukkal gazdagították a kor irodalmi tudatát, s egyiküket-másikat bizvást nevezhetjük felfedezőnek, hisz a korszak világirodalmának bemutatásával kiteljesítették koruk hazai irodalomszemléletét. (Gondoljunk például Eckhardt Sándor, Gyergyai Albert és Keresztury Dezső tevékenységére.) Fábián István is a francia kultúra hírhözója volt, emellett azonban a magyar irodalom jó néhány fontos alkotójáról és irodalmi kifejezésformájáról írt. Tüskés Tibor három ciklusba sorolta az tanulmányokat: *Irodalmunk kezdetei* címmel két-két írás olvasható a széphistóriákról és Balassiról, a *Kódexirodalmunk és a misztika* pedig azt bizonyítja, hogy Fábián István mennyire egyéni megfigyelései alapján volt képes aránylag ismert irodalmi jelenségeket vizsgálni. Berzsenyiről négy tanulmány ad képet, kivételesen érdekes a *Berzsenyi-hagyomány*. Rendkívül gondosan és alaposan járta körül Fábián István az adoma szerepét a prózában. A mára majdnem elfeledett Vas Gerebenről írtakat bizvást minősíthetjük felfedezésnek, hisz egyike azoknak az íróknak, akik fokozatosan veszítettek népszerűségükből, majd kihullottak a köztudatból. Hogy valaha is visszakerülnek-e oda, nagy kérdés. Nehézkesen fogalmazott, küzdött anyagával, ám — és ezt Fábián István elemzése bizonyítja — fejlődéstörténeti helye is vitathatatlan.

Mi különböztette meg Fábián Istvánt nemzedéke többi tagjától? Mindenekelőtt talán valami

megmagyarázhatatlan szorongó öngazolás, pedig felkészültsége és anyagismerete vitathatatlan, érezni, hogy kijárta Horváth János iskoláját. Mesterét követte abban is, hogy legszívesebben a mérsékelt konzervatív szellemű Magyar Szemlének adta írásait, de jelen volt a Napkeletben is. (A Magyar Szemle egyike volt a legfontosabb folyóiratoknak, alapos feldolgozása — sajnos — még várat magára.) Tanulmányai és kritikai maradandó meglátásokat tartalmaznak, hálásak lehetünk Tüskés Tibornak, hogy közre adott belőlük néhányat, s utószava is felkelti azt az igényt, hogy Fábián Istvántól további írásokat ismerhessünk meg. (*Pannónia Könyvek*, Pécs)

RÓNAY LÁSZLÓ

PUSKELY MÁRIA: A KERESZTÉNY SZERZETESSÉG TÖRTÉNETI FOGALOMTÁRA

A keresztény Európa szellemi gyökerei (Kairoosz, 2004) hatalmas, szentekről szóló lexikona után most a történész Puskely Mária nővér egy elfelejtett, pontosabban elhanyagolt terület szótárát állította össze. A marxizmustól áthatott társadalomban éppen úgy, akár a jóléti fogyasztói társadalomban sem akarnak tudomást szerezni az emberek arról az életformáról, amely pedig egyidős az egyházzal, a radikális Krisztus-követés eszménye, s annyiféle módon és formában kísérte és kíséri ma is az emberiség életét szolgálatával, imádságával, életáldozatával. A szerzetesség teljes valóságába, nyelvezetébe, kultúrájába, építészetébe, imádságába, liturgiájába, szolgálataiba enged nemcsak bepillantást, de komoly tájékozódást ez az enciklopédia. Általa megnyílnak ősi és újabb kolostorok, szerzetesi közösségek bezárt kapui, hogy megismerhesse az olvasó, a kutató, az érdeklődő, de a beavatott, bennük tagként élő szerzetes is a keleti és a nyugati szerzetesség gyökereit, tanításait, életformáit.

A vasok kötet mintegy nyolcszáz szócikke a korai századoktól kezdve a mai napig feldolgozza a remeték, anachóréták, vezeklők, vándorok, aszkéták, szerzetesek, nővérek, apácák életét, spiritualitását, szellemi és fizikai munkáját Indiától Konstantinápolyig, Galliától a Nílus vidékéig, az Ibériai félszigettől a kis-ázsiai tartományokig. A könnyen áttekinthető anyag közel ezer klasszikus szövegillusztrációval gazdag, négyszáz fekete-fehér és színes kép díszíti,